

Pöntek Imre

jrakezdősek beteljes löse

Püski Sándor: *Könyves sors - magyar sors*

Azt hiszem, indulása, vagyis 1990 óta a világ minden tájáról megfordultak érdeklődő magyar olvasók a Krisztina körúti Püski Könyvesházban. A zsúfoltságában is barátságos tér, a lenyűgöző választék, a kiszolgálók figyelmesége - akik között gyakran feltűnik Sándor bácsi és Illus néni - valamiféle idilli hangulatot sugároz magából. A magyar művelődés több korszakon átívelő, már-már szertefoszló legendája, íme, itt van előttünk, megvalósulva, működve, a könyvesház és kiadó végre zavartalanul véggezheti azt a tevékenységet, amit ez a rendhagyó életpálya a kezdet kezdetén maga elé tűzött. Ám hogy e mögött az idill mögött miféle hányattatások, poklok, csalódások húzódnak meg, az csak most tárult fel teljes "panorámájában", Püski Sándor régóta várt, barátok által sürgetett önéletírásában, mely az emlékezetes születésnap után egy évvel látott napvilágot *Könyves sors - Magyar sors* címmel. No, természetesen a Püski Kiadónál. Persze, nemcsak negatív ez a leltár: az értékteremtés kivételes teljesítménye is. Melyet a szerző szerénysége még inkább magasra, az egyetemes magyarság legfelső szellemi szférájába emel.

A századforduló után - pontosan 1911. február 4-én - a Békés megyei Békés nagyközségben, földműves-napszámos családban születni - nem ígért nagy lehetőségeket a Püski család harmad szülött sarjának. Maga a szerző is a szerencsés véletlenek sorának tudja be, hogy gimnáziumba, a helyi gimnáziumba kerülhetett - végül is református édesapja, a harangozó révén - s ott tanulhatott. Különösebb ambíció nélkül szívta magába a tudást. Aztán 14 évesen ráért a tanulás ízére. Attól kezdve nem lehetett megállítani: jelesen érettségizett. Már ekkor megérintette a politika: kapcsolatba került az Országos Parasztpárt jeles egyéniségeivel, Dénes István ügyvéddel és Bajcsy-Zsilinszky Endrével, a Nemzeti Radikális Párt egyik vezetőjével. Némi gondolkodás után a Pázmány Péter Tudományegyetem Jogi karára jelentkezett, ahova felvételt is nyert. Itt született az első

"könyves" ötlet: a jegyzetkészítés és kiadás. S a lázas ifjúkor: a szerelem, a családalapítás, és a merész váltás: a jogvégzett ügyvéd könyves vállalkozásba fog. Ebben társa felesége, Zoltán Ilona is. 1937-ben megnyitja első könyvesboltját a Szerb utcában. Kiadói és nyomdai tervezgetése anyagi ráfizetés, emberi csalódás (s még hány lesz ilyen!), de nem adja fel. Kölcsönt vesz fel a könyvesboltra és kiadóra - és az 1938-as könyvhéten már a bolt előtti könyvsátor vendégei: Sinka István, Erdélyi József, Ignác Rózsa, Szabó Pál, Szabó Lőrinc... (Egy megjegyzése szerint: "Óvatosan akartam hozzálátni a könyvkiadáshoz." Ez az óvatosság azonban, mint az évek során kiderült, valamiféle nem múló szenvedélyt takart.) A negyvenes éveikben járó népi írók-költők ugyan már ismertek voltak, azonban nem akadt egy igazi felvállalójuk és szellemi társuk. A újjáalakult Magyar Élet Kiadó pótolta ezt a hiányt: nemcsak a szépirodalmi műveik jelentek meg egymás után, hanem "nemzetpolitikai" írásaik is. Ezek "nehéz könyvek" voltak, s 1939-ben olyan fontos művek kerültek Püskiék gondozásában az olvasók elé, mint Szabó Dezső: *Az egész látóhatár* című tanulmánykötete (I.-II.), Kodolányi János: *Suomi titka*, Veres Péter: *Az Alföld parasztsága*, Erdélyi József: *Árdeli szép hold* (egy költő gondolatai a magyar nyelvről). Kiadói politikájáról a következőképpen vall az ifjú könyves: "Elvem az volt, hogy csak olyan könyvet adok ki, amelyik nekem is tetszik, de ez nem jelenti azt, hogy minden sorával egyetértek." S krédójának még egy lényegi pontja volt: a függetlenség. (Egyébként sok mindennel megvádolták Püskiéket, de egy biztos: soha nem fogadtak el "hivatalos", állami támogatást. Lehet ez góg vagy az életrevalóság jele: a lényegen nem változtat.) Mint kiderült: értékes könyvek nem jutottak el az általuk megcélzott, a magyar sorskérdések iránt érdeklődő közönséghez. (Ahogy írta: "a hivatásos könyvterjesztőknél megbuktam.") Ekkor alakította ki sajátos, önkéntes, lelkes amatőrök részvételén alapuló könyvterjesztési hálózatát, amely a háború kitöréséig kiválóan működött. Fial tanárok, egyetemisták, lelkészek, munkások és parasztok kapcsolódtak be a munkába: létrejött egy olyan Püski-könyvbarát szervezet, amelynek tagjai ma is meghatottsággal idézik fel a korabeli időket, emlékeket. Az eredmények meg is mutatkoztak: "Ünnep volt ezután min-

den könyvnapunk." - írja a szerző. Az 1940-41-es könyvjegyzék lenyűgöző: a népi mozgalom kiadójának profiljába olyan könyv is belefért, mint Szathmári Sándor: *Gulliver utazása Kazohiniában*, vagy Kodolányi János: *Esti beszélgetése*. (Kronológikusan tűnik a könyv az eddigiek alapján, holott nem az. Épp az az izgalmas benne, hogy gyakran szimultán peregnék az események, az időben való oda- és visszatekintés következtében, reflexiók, kisebb politika- és irodalomtörténeti elemzések, levelek és más dokumentumok idézik fel a kor történéseit és hangulatát. S egészen sajátos szintörésben jelenik meg a kezdeti időszak, melyet a szerző 1962-ben, a Gyűjtőben fogalmaz egyik vallatótisztje "kérésére", a következő címmel: *Vallomás a népi mozgalomról, különös tekintettel az ellenem lefolytatott büntetőeljárásra*. A másolat WC-papíron, apró betűs írással kikerült a börtönből, és ma olvasható a könyvben.) Azonban még messze vagyunk az 1962-es leltartóztatástól, még csak 1942-nél tartunk, az első szárszói találkozó szervezésénél. A Püski Sándor által szervezett előadássorozat a Soli Deo Glória szárszói telepén a háború utáni időkre akarta felkészíteni az országot. Részt akart vállalni, ahogy a meghívó szövegében olvasható: "az új magyar szellem alakításában". Néhány cím: Németh László: *Érték és igazság az irodalomban*; Féja Géza: *Régi magyarság*; Veres Péter: *A parasztság a különböző szellemi áramlatok hatásában*; Nagy István: *Népiség - munkásság*; Darvas József: *Népiség - értelmiség*. A háborús viszonyok közepette hallgatólagosan megtúrt konferencia megpezsdítette a szellemi életet, sokak előtt nyilvánvalóvá vált, hogy az itt körvonalazott elképzelések, programok az új társadalmi berendezkedés meghatározó gondolatai lesznek. Hangozzanak el ezek jobbról vagy balról.

Püski Sándor bevezetőjében néhány lényeges alapelvet szögez le: "végre itthon akarunk lenni saját országunkban", "A népet teljes egészében állítsuk a politika középpontjába", vegyük ki mindegyik osztály életszemléletéből és magatartásából a lényegest: "a parasztságéból a természeti látást és a faji tulajdonságokat megőrző erőt, a munkásságéból a közösségi szemléletet és az egymásra utaltság tudatát, az értelmiségből a nemzeti és természetfeletti, a vallásos élményt..." Ennek szintézisével olvad-

hat "osztály nélküli társadalommá a magyarság". A népi mozgalmat képesnek látja e feladat megoldására. Itt kerül szóba a párt kérdése is: többek szerint akkor nem volt a magyar politikai életbe olyan párt, amelyikkel a népi mozgalom azonosulni tudott volna. A pártalapítás kérdését pedig a résztvevők (akkor!) nem tartották időszerűnek. (Ezzel kapcsolatban Püski Sándornak vannak keserű következtetései: elszalasztották, több alkalommal is, a történelmi lehetőséget a pártalapításra.) S ebben a feszült légkörben került sor a második szárszói konferencia megtartására a következő évben, melyen elhangzott Németh László híres előadása. (A beszéd főbb tételei: a "benszüllött lét" elutasítása, "harmadik út" elmélete, az "üdvözítő terror" elleni felkészülés, a "magyar társadalom halk folyamatainak" féltése a kívülről importált, erőszakos hatásoktól - mind olyan gondolatok, amelyek csak a puhuló diktatúra időszakában váltak publikussá, ha nem is szalonképpessé.) Az is igaz, a korabeli fogadtatás sem volt egyértelmű, akadtak, akik "meg nem emésztett vélemény és kritikahalmaznak" tekintették Németh felvetéseit. S az sem számított jó pontnak az új rendszerben, hogy Püskiék Magyar Élet Könyvkiadója a konferencia anyagát teljes egészében megjelentette még abban az évben. A reflexiók közé tartozik az a vélemény, hogy Püski Sándor "leszűkítette a népi mozgalmat". Kétségtelen, hogy bizonyos személyek, elgondolások nem kaptak szerepet ebben a körben; a szerző azonban többször is elmondja, hozzá az általa "befogott" (protestáns és tisztántúli - hangzott a vád) népi mozgalom és azok képviselői álltak legközelebb, ezeket vállalta, nem kis anyagi, politikai kockázatok árán. Másoknak megvolt a lehetőségük, hogy másokat vállaljanak fel. S ez csak szelíd ellenvetés, s nem védekezés. Mert arra is sor kerül a kötetben, éppen a háborús időszak egyik kiadványával kapcsolatban. A többször is megjelentetett Bary József: *A tiszteszlári bűnper* című munkájáról van szó. Mind a sajtó alá rendező főügyész, Bary József, mind a kiadó, Püski Sándor jóhiszeműen járt el, azt akarván bizonyítani, hogy "nem vallási okból, hanem babonából, tudatlanságból" követték el tettüket a vádlottak. Az 1944-es kiadást - a 1933-as után - maga Püski Sándor is hibának tekintette. S az is kiderül, hogy nem emiatt, más népi írók könyvei miatt történt a feddéssel

történi igazolás. Érdemes a határozat szövegéből idézni: "Könyvkiadói tevékenységének megvizsgálása alkalmával meg kellett állapítani, hogy több jobboldali, sőt köztük több nyilas érzelmű író művét megjelentette, így: Kádár Lajos, Kodolányi János, Erdélyi József, Féja Géza, Németh László írók műveit is kiadta..." Nem tudtam kideríteni, ki volt Kádár Lajos, ám a többi író aligha lehet "nyilas érzelműnek" tekinteni. (Ennek ellenére a "szélsőjobboldaliság" vádja egészen napjainkig kísért, legalábbis bizonyos körökben. Ennek újabb "felbuggyanását" tapasztalhattuk a 2001-es könyvhét eseményei kapcsán, amikor a "vád" szerint a könyvét dedikáló Orbán Viktor nem hallgatta meg a megnyitót, s a kiadó magát, úgymond, "főszereplővé" avatta. Ekkor a Püskiék ismét elnyerték a "szélsőjobboldali" címkét, s a kiadó pedig "megtűrt"-nek aposztrofáltatott. Azt hiszem - ezzel az idős Püski Sándor tisztában van - meglehetősen kevesen osztják ezt a véleményt.) Az 1945 utáni korszak meglehetősen ellentmondásos volt. Egyfelől megindult a demokratikus politikai élet, másfelől megjelentek a "baljós árnyak", amelyek ezt a folyamatot korántsem tartották kívánatosnak. Püski Sándor szerepvállalása a Parasztpártban logikus lépése volt eddigi tevékenységének. Békésben még hetilapot is szerkesztett, ahol a Parasztpárt meglehetősen jó eredményeket ért el. (A kékcédulás szavazási család ellenére, 1947-ben.) Az ígéretes kiadói tervek mind szerényebb formát öltöttek, a kiadó által favorizált írók - mint Sinka István, Németh László, Ignác Rózsa és mások - mind hátrébb szorultak. A kiadói jogok folyamatosan az új kiadók kezébe kerültek. A Magyar Élet Kiadó, ahogy a szerző írja, 1950-ben "csendesesen elszenderült". A könyvesboltot is állami felszámolás alá vonták, holott az államosításra csak 1952-ben került sor, de Püskiéknek előbb le kellett húzniuk a rolót. Joggal tett szemrehányást a baloldali, hatalomba került író-politikusoknak a szerző, hogy nem kapták meg azt a védeltséget és támogatást, amit a jobboldaliak korábban számukra biztosítottak. De hát ilyen az élet, a jótettek nem mindig találnak viszonzásra. Úgy tűnt, hogy egy kiadói pályának végleg befellegzett. A Püski családnak más megélhetés után kellett néznie. S ekkor jött a keramikusság, a kisipari díszedény készítés, szobormásolatok sokszorosítása. Veres Péter védőszárnyai nélkül

- aki kihozta a letartóztatásból 1950-ben, az ÁVH börtönéből - ezt a korszakot aligha úszta volna meg. S még abból is baja származott, hogy kiadói állást ajánlott neki a Magvetőnél. A gazdasági igazgatói állást azonban Püski Sándor visszautasította: joggal gondolhatta, hogy később előpiszkálnak valami politikailag terhelőt a múltjából. Az elutasítás némi meghurcoltatással járt. (Tehát a jóindulatú törlesztési szándék így fordult visszájára.) Ezután jött 1956, ami megint belekavart a Püski család életébe. A Magyar Írás kiadószövetkezet szervezése csak egy kis közjáték lett a forradalom kitöréséhez képest. Ám az alkotni vágyó könyves szenvedély a megtorlás időszakában sem adta fel: 1957-ben alakuló közgyűlést tartani, önálló szövetkezetről, kiadói tevékenységről álmodni, nem kis bátorságra vall. A Köpeczi Béla Kiadói Főigazgató aláírásával jegyzett elutasítás - egy újabb kezdeményezés végét jelentette. Az indoklásban olvasható: "önkéntes társulások működése a könyvkiadás terén nem lehetséges." A forradalom alatt Püski Sándor sem nyugodhatott: részt vett a Nemzeti Parasztpárt (Petőfi párt) szervezésében, sőt, a forradalom leverése után is "rendszer ellenes magatartást" tanúsított. Így következett be 1962-es letartóztatása és perbe fogása. Négy és fél évre ítélték. Szerencsére egy év múlva, a nagy amnesztiával szabadult. (A Gyűjtő könyvtára, amelyet fél év múlva Püski Sándor vezetett, soha nem látott fejlődésnek indult...A szabadulással a rendezés is abbamaradt.) Már csak a csoda segíthetett abban, hogy valami megváltozzék, s Püskiék ismét szeretett könyveik közelében éljenek, tevékenykedjenek. És ez a csoda bekövetkezett. Igaz, nem akkor, amikor erősen számítottak rá: sajnos, később. Mindez összefüggött az USA-ba menekült gyerekeik meglátogatásával. Többszöri elutasítás után 1966-ban megkapták a látogató útlevelet, egy évre. Egy év Amerikában! Püskiék nem tétlenkedtek, azonnal hozzáláttak felmérni a könyvtermést, a sajtóviszonyokat, a kiadói-terjesztői lehetőségeket. S azonnal felismerték: van itt mit keresniük. A kapcsolataik, a tapasztalataik megmaradtak, s ez többet számított, mint a leendő tőke, amivel vállalkozásukat elindíthatnák. Mert természetesen erre is szükség volt. A "magyar jellegű amerikai kulturális vállalkozás" tehát - egyelőre csak gondolatban - de elindult. S Püskiék egy év alatt sok

mindent megértettek, a Kultúra vállalat csak csekély hatásfokkal működik, a magyar könyvek és kulturális termékek terjesztése, a közvetítés - egyszerre hídépítés is, az anyaország és két rendszer között. A terv, amely már '67-ben megfogalmazódott, csak 1970-ben válhatott valóra. Csak ekkor kapták meg a kivándorló útlevelet. (Ekkor Püski Sándor ötvenkilenc éves volt. S csak csodálható az a fantasztikus szervezői képesség, munkabírás, amely a könyvben olvasható levelekből, egyéb dokumentumokból árad.) S hamarosan megkezdte működését a Magyar Book New York-ban, részben hazuról hozott, részben nyugati kiadású könyvekkel. Ugyancsak elkezdődött az irodalmi estek szervezése, az írók-költők meghívása. Az a fajta kapcsolatépítés, amely tulajdonképpen a rendszerváltás előkészítését jelentette. Az emigráció szellemiségének "beáramlása" nem kis részben Püskiéék "fellazító" tevékenységnek köszönhető. S jöttek a hírek, oda-vissza. Jancsó Adrienne, Béres Ferenc és Kecskés András előadójának sikeréről, Kósa Ferenc és Csoóri Sándor filmbemutatóinak rendkívüli hatásáról, az erdélyi írók hallatlan érdeklődést kiváltó körútról. Az "ingázó" Püski Sándor - amerikai útlevele védettségével - szinte mindenhova eljuthatott, ahol valamiféle érték termelt. A határon túli területekre is. S lassanként az Anyanyelvi Konferencia légré is oldódott, oly annyira, hogy 1973-ban Püski Sándor előadást tarthatott *A nemzeti művelődés gyakorlata Magyar-Amerikában* címmel. Persze, az emigráció gyanakvását nem sikerült egyszerre eloszlatnia. A "kommunista ügynök" bélyegét még hozzá közel állóktól, a múltját ismerőktől is megkapta. Hiszen az emigráns írók joggal vetették fel a kölcsönösség igényét: ha hazai könyvek teljes választékukban megjelennek a Magyar Book-ban, akkor miért nem férhetők hozzá Magyarországon az ő könyveik? A helyzetet még csak élte, hogy a Püski Könyvkiadó is megkezdte az emigrációban élő írók - itthon hozzáférhetetlen - műveinek megjelentetését. A "szellemi csempészáru" gyakran okozott konfliktust a határon. A hivatalosság is kétarcúan játszott: egyfelől hízelgett a szocialista Magyarország kulturális "behatolása" az amerikai közegbe, másfelől mérhetetlen gyanakvással szemlélte a mind erőteljesebbé váló, magyar-magyar együttműködést. Részengedmények, részsikerek, Püski

Sándor okossága és szívóssága kellett hozzá, hogy fokról-fokra táguljon a szellemi horizont. Az 1983-as Duray Miklós: *Kutyaszorító* című kötet és a hozzá írott Csoóri Sándor előszó alaposan felzaklatta a kedélyeket, de a folyamatot már nem lehetett megállítani. Mérföldkönek számított, amikor az 1986-os Ünnepi Könyvhéten a Vörösmarty téren felállították a Külföldi magyar irodalom sátrát, s itt megjelenhetett a Püski Kiadó három kötetével - s ez az áttörés ugyancsak Püski Sándor érdeme. A személyes találkozása 1988-ban, New York-ban Aczél Györggyel jellemző epizód: a közvetlenségéről hírhedt politikus "rég barátjának" mondja a bemutatkozó Püski Sándort. Ám a hamis közeledés, megjátszott barátság nem talált viszonzásra, a szerző emlékezteti az egykor nagy hatalmú férfit Veres Péter közbenjárására érdekében, 1967-ben. Ám a közbenjárás nem talált meghallgatásra. Ennek felidézésével otthagya a meglepett, magyarázkodó követségi vendéget. S ezután már a nagy elégtételek sora: a 90-ben megnyílt Püski könyvesbolt avatásán át a '93-as szárszói tanácskozásig. (Szárszói tábor a magyar megmaradásért) A népi-nemzeti tájékozódás mindmáig megmaradt. A Püski kiadó megtalálta azt az igényes szerzői kört, amelyben ez a gondolatkör modern formában reinkarnálódott. A harmadik újrakezdés - itthon - végre meghozta azt az elismerést, amely rég megillette a Püski házaspárt. (Külön történet, a hűség és ragaszkodásé, kettőjük kapcsolata.) A számtalan kitüntetés, laudáció felsorolása helyett álljon itt egy 1999-ben kelt levél részlete, a zalaegerszegi Frimmel Gyulától és feleségétől, Máriától: "Talán azzal kezdem, hogy a Püski Könyvesbolt egy olyan kis szigete a világnak, ahová az ember hitet meríteni jön, mint a templomba...Az Úristennek pedig köszönjük, hogy vannak ilyen nagy lelkek, mint Ilus néni és Sándor bácsi, akik ebben a kitekeredett világban biztatást, eligazítást, hazafiságot és hitet adnak mindenkinek. Isten tartsa meg Mindkettőjüket még nagyon sokáig..." Ehhez alig lehet mit hozzátenni. Sokan, nagyon sokan gondolják ugyanezt. Püskiéék könyves és kiadói pályája, életműve a magyar irodalom és művelődéstörténet felbecsülhetetlen értékű része. S a végre megszületett emlékirat hihetetlenül gazdag forrás- és dokumentumanyagából kiformalódik egy arc: Heltai Gáspár, Misztótfalusi Kis Miklós

kései utódjái. (Püski, Budapest, 2002)

Somogyi Gyula

Magyar Műhely: 40 év (Cmlapok, főnyelvépek, dokumentumok)

Ezzel a könyvvel ünnepelte a folyóirat és könyvkiadó fennállásának negyvenedik évfordulóját. A közrebocsátott fényképek, címlapok, és egyéb dokumentumok (programcikkek, a szerkesztőség, a munkaközösség tagjainak, valamint a Kassák-díjasok névsora, a Magyar Műhely kiadványainak és a MM Találkozók listája) segítségével kitűnően megrajzolható e kiterjedt intézményrendszer története.

A folyóiratot 1962-ben alapította néhány vállalkozó szellemű fiatalember Párizsban azzal a szándékkal, hogy megszólalási fórumot teremtsen saját maguknak és generációjuk Nyugatra szakadt tagjainak. Elsősorban az előző nemzedék lapjától, az *Új Látóhatártól* szerettek volna elkülönülni esztétikai és politikai-taktikai értelemben egyaránt. A *Magyar Műhely* szerkesztői kezdettől fogva nagyobb szerepet szántak a modern irodalmi-képzőművészeti törekvéseknek, fő feladatuknak a különböző irodalmi irányzatok egymás melletti megjelentetését, a művészet autonómiájának biztosítását tartották.

Politikai-taktikai álláspontjuk annyiban tért el az előtük járókétól, hogy realitásként, megmásíthatatlan tényként vették tudomásul, hogy Magyarországon és a Kárpát-medencei magyar nyelvterület egészén kommunista diktatúrával kell számolni, és - minden viszolygásuk ellenére - ezzel a politikai erővel elengedhetetlen bizonyos mértékű kapcsolat kiépítése azért, hogy a lap bekapcsolódhasson a magyar kultúra vérkeringésébe: anyaországi szerzők publikálhassanak a párizsi folyóiratban, ill. engedélyezzék a lap magyarországi forgalmazását.

A folyóirat e sikeresen megválasztott taktika következtében hamar túlnőtt a kezdeti elképzeléseken, megszólalási fórumot, menedéket jelentett a kommunista uralom alá került magyar nyelvterület íróinak, különösképpen a modern törekvések megszólaltatóinak, másrészt pedig a magyar kultúrán belül a modernség egyik zászlóshajójává vált.

A vállalkozás heroikus jellegét csak erősíti, hogy az autonóm művészet koncepciójának érvényre juttatásához szinte minden feltétel hiányzott, kulturális, politikai és anyagi értelemben egyaránt.

A lap megjelentetését végül csak úgy tudták biztosítani, hogy két szerkesztő, Nagy Pál és Papp Tibor kitanulta a nyomdász szakmát, és hétvége, szabadidejükben a nyomdából ilyen-olyan módon megkaparintott papírra nyomták a lapot. A lap első tíz évét, első korszakát Márton László neve fémjelzi még, ők hárman voltak azok, akik a kezdeti lelkesedés után is kitartottak. 1973-ban Márton László kivált a szerkesztőségből, helyébe 1978-ban Bujdosó Alpár lépett.

A hetvenes évek elejétől már a lap második korszakával számolhatunk, amely a kilencvenes évek közepéig, a 100. számig tartott. A koncepció egyetlen ponton módosult, igaz, ez jelentős arculatváltást eredményezett. Ettől kezdődően már az avantgárd művészet és irodalom mellett törtek lándzsát a szerkesztők. A folyóirat történetének harmadik korszakát L. Simon László, Sörös Zsolt és Kovács Zsolt elképzelései határozták meg. Csökkent az irodalom kiemelt szerepe, a korábbiaknál jóval nagyobb teret szentelnek az avantgárd társ művészeteknek, az esztétikai irányvonal pedig a konceptualizmus fogalmával határozható meg.

A Magyar Műhely életében kezdettől fogva nagy jelentősége van a könyvkiadásnak is. Az album megjelenéséig a Magyar Műhely volt az egyetlen olyan kiadó a magyar kultúrában, amely az elmúlt évtizedekben kizárólagos feladatának tekintette az avantgárd művek megjelentetését.

A hetvenes évek elejétől új színfoltot jelentettek a folyóirat és kiadó életében a Magyar Műhely Találkozók, valamint a Kassák-díj odaítélése. A Magyar Műhely jelentőségének, a szerkesztők évtizedeken keresztül megnyilvánuló biztos ítéletének illusztrálására, csak néhány név a díjazottak közül: *Bakucz József, Erdély Miklós, Tandori Dezső, Haraszty István, Hegyi Lóránd, Maurer Dóra, Ladik Katalin*.

És még sokan mások, akiknek nevével és fényképével találkozhat az albumot fellapozó olvasó.

(Magyar Műhely Kiadó, szerkesztette L. Simon)